

Sygn. akt I UK 16/19

POSTANOWIENIE

Dnia 30 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z odwołania I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
z udziałem zainteresowanych: I. II Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. i
A. P.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 stycznia 2020 r.,
skargi kasacyjnej I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. od wyroku Sądu
Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. (dalej: płatnik składek) od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 29 września 2017 r. (wydanego w sprawie z udziałem zainteresowanych I. II Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. i A. P.), oddalającego odwołanie płatnika składek od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. z dnia 19 maja 2014 r., stwierdzającej, że zainteresowana A. P. podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umów zlecenia u płatnika składek.

Płatnik składek zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości skargą kasacyjną, domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 9 ust. 2 w związku z ust. 4a w związku z art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 pkt 2 w związku z art. 38 ust. 1 w związku z art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o S. ie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.; dalej: ustawa S. owa), przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na utrzymaniu w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, który z naruszeniem tych przepisów ustalił podleganie zainteresowanej A. P. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umów zlecenia u skarżącego płatnika składek, mimo że zainteresowana posiadała w tym samym czasie inny tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w postaci umów zleceń zawartych ze Spółką S. II, który to tytuł nie został skutecznie zakwestionowany w drodze decyzji organu rentowego; 2) art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c. w związku z art. 9 ust. 2 w związku z ust. 4a w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 38 ust. 1 w związku z art. 83 ust. 1 ustawy S. owej, polegające na utrzymaniu w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, który wykraczał poza zakres zaskarżonej decyzji, to jest orzeczenia o zakresie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze skarżącym płatnikiem składek w sytuacji, gdy decyzja organu rentowego na to nie pozwalała, ponieważ nie określała zakresu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze Spółką S. II, wskutek czego w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny, mimo nierozpoznania istoty sprawy związanej z objęciem obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze Spółką S. II, ustalił brak zbiegu tytułów obowiązkowych ubezpieczeń społecznych na podstawie nieważności umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze Spółką S. II i nie uchylił wyroku Sądu pierwszej instancji wraz z poprzedzającą go decyzją organu rentowego, podczas gdy zbieg ten

występował, bowiem ważność umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze Spółką S. II pozostawała poza granicami rozpoznania w tej sprawie.

Zdaniem skarżącego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, skoro Sąd Apelacyjny akceptuje rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji przyjmujące nieważność umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze Spółką S. II, mimo że kwestia ważności tych umów wykraczała poza zakres rozpoznania w niniejszej sprawie oraz przyjmujące podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną ze skarżącą Spółką, mimo że posiadała ona w tym samym czasie inny tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w postaci umów zlecenia zawartych ze Spółką S. II, który nie został zakwestionowany w drodze decyzji organu rentowego, co jest oczywistym naruszeniem art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c. Ponadto w sprawie istnieje potrzeba wykładni art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 9 ust. 2 w związku z ust. 4a w związku z art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 pkt 2 w związku z art. 38 ust. 1 w związku z art. 83 ust. 1 ustawy S.owej, z uwagi na rozbieżną wykładnię tych przepisów dokonaną przez Sąd Apelacyjny w sprawach z udziałem skarżącego o bardzo zbliżonych stanach faktycznych rozstrzygnięcia, w których przyjmowano, że nie jest możliwe dokonanie oceny podlegania bądź niepodlegania ubezpieczeniom społecznym z umów zlecenia zawartych ze zleceniobiorcami przez skarżącego płatnika składek w sytuacji, gdy nie została wydana decyzja w stosunku do umów zawieranych przez Spółkę S. II z tymi samymi zleceniobiorcami w zakresie ich podlegania lub niepodlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu tych umów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze

skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Powołanie się w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania przez autora skargi, że na podstawie tych samych przepisów prawnych w różnych sprawach tego samego rodzaju podejmowane są rozbieżne rozstrzygnięcia sądowe, które to rozbieżności nie znajdują przekonującego uzasadnienia w różnicach wynikających z ustaleń sądu dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych w tych sprawach. Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a nadto przedstawienie przez skarżącego własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2003 r., I PZ 124/02, LEX nr 1130960; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Przesłanka ta wymaga więc wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze wskazaniem na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 Nr 12, poz. 151; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się też sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11

stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanych przesłanek przedsądu.

Odnosząc się do sugerowanej przez skarżącego potrzeby wykładni art. 6 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 9 ust. 2 w związku z ust. 4a w związku z art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 pkt 2 w związku z art. 38 ust. 1 w związku z art. 83 ust. 1 ustawy S.owej wypada zauważyć, że wykładnia tych przepisów dokonana przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie jest zbieżna z ich wykładnią dokonaną przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 kwietnia 2019 r., I UK 110/18 (LEX nr 2655519), wydanym w sprawie dotyczącej tego samego skarżącego, w analogicznym stanie faktycznym. Wobec tego w rzeczywistości nie występuje już potrzeba wykładni wymienionych przepisów, na co wskazywał Sąd Najwyższy również w postanowieniach: z dnia 11 lipca 2019 r.; I UK 168/18, I UK 174/1; I UK 153/18; z dnia 17 lipca 2019 r., I UK 306/18; z dnia 22 sierpnia 2019 r., I UK 326/18, niepublikowanych. W powołanym wyżej wyroku w sprawie I UK 110/18 Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że oceniając ważność umów zlecenia zawieranych przez zainteresowaną (zleceńbiorkę) ze Spółką S. II w świetle art. 58 § 1 k.c., w pierwszym rzędzie badaniu podlegać powinna *causa* tych umów, w szczególności kwestia, czy miały one znaczenie dla zainteresowanej jako źródło utrzymania, skoro dochód z tych umów był niewielki (10 zł miesięcznie). W kontekście art. 9 ust.

2 ustawy S.owej, poszukiwać bowiem należy odpowiedzi na pytanie, czy umowa zlecenia zostałaby zawarta przez zainteresowaną ze Spółką S. II i wykonywana w zakresie niewielkiej ilości pracy, gdyby nie zawarła ona innych umów zlecenia ze skarżącym płatnikiem składek. Na tym tle można bowiem ustalić, czy nie chodziło tylko o przedmiotowe wykorzystanie przepisów o ubezpieczeniu społecznym i stworzenie formalnej podstawy ubezpieczenia, a zawarcie umowy zlecenia ze Spółką S. II za jedyny cel miało unikanie płacenia składek na ubezpieczenia społeczne z wyżej wynagradzanych umów zlecenia zawartych ze skarżącym płatnikiem składek. Sąd Najwyższy stwierdził, że w tej kwestii Sądy orzekające prawidłowo uznały, po pierwsze, że w sytuacji, gdy finalnym odbiorcą usługi był ten sam podmiot, a zleceńbiorca wykonywał czynności w tym samym miejscu i czasie, to rozbicia tego zlecenia na dwie umowy, zawierane z dwoma podmiotami bez jakiegokolwiek logicznego czy ekonomicznie uzasadnionego celu, nie można rozumieć inaczej, niż jako działanie w celu obejścia prawa - działanie pozorujące zbieg tytułów do ubezpieczenia społecznego. Po drugie, co się tyczy wysokości wynagrodzenia określonego w przedmiotowych umowach, to dążenie do uzyskania pełnej ochrony prawa ubezpieczeń społecznych od „rażąco niskiego wynagrodzenia” (10 zł miesięcznie), a więc przy opłacaniu składek na te ubezpieczenia w kwotach po kilka złotych miesięcznie, narusza wszelkie nazwane normatywne i nienazwane zasady współżycia społecznego, w tym: zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zasadę solidaryzmu ubezpieczeń społecznych, zasadę ochrony interesów i niepokrzywdzenia innych ubezpieczonych, zasadę nieuprawnionego uszczuplania środków funduszu ubezpieczeń społecznych oraz wszelkie elementarne zasady uczciwego obrotu prawnego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 stycznia 2008 r., III UK 75/07, OSNP 2009 nr 3 - 4, poz. 53; z dnia 18 marca 2014 r., II UK 374/13, OSNP 2015 nr 7, poz. 96; z dnia 11 lutego 2015 r., I UK 203/14, OSNP 2016 nr 9, poz. 121). Zatem zasadna była ocena zawieranych umów zlecenia ze Spółką S. II jako czynności prawnych mających na celu obejście ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., a to powoduje, że umowy te nie stanowią ewentualnego tytułu „zbiegowego” do podlegania ubezpieczeniom społecznym w świetle art. 9 ust. 2 ustawy S.owej.

Skarżący nie zdołał wykazać również istnienia kwalifikowanej postaci naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c. W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja oraz wniesione od niej odwołanie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., I UZP 4/13, LEX nr 1469177 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 maja 2013 r., I UK 12/13, LEX nr 1331260; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210; z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15 - 16, poz. 215 czy postanowienie z dnia 2 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286), ponieważ rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach wyznaczonych, z jednej strony, zakresem samego odwołania, a z drugiej, przez przedmiot zaskarżonej decyzji (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 września 2010 r., LEX nr 667499; z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518; z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPIUS 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 13 października 2009 r., LEX nr 553692; z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15 - 16, poz. 215; z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 314/09, LEX nr 604214). Jednocześnie postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest postępowaniem odwoławczym, które koresponduje z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w zaskarżonej decyzji, a nie jedynie postępowaniem kontrolnym (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273; z dnia 7 marca 2006 r., I UK 195/05, OSNP 2007 nr 3 - 4, poz. 55; z dnia 22 sierpnia 2018 r., III UK 119/17, LEX nr 2542602 czy uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007 r., I UZP 1/07, OSNP 2007 nr 21 - 22, poz. 323). Tym samym od momentu zaskarżenia decyzji odwołaniem następuje przeniesienie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych na drogę postępowania sądowego, w którym sąd rozpatruje ją od początku (samodzielnie), badając prawidłowość decyzji organu rentowego nie tylko w świetle materiału zgromadzonego w fazie przedsądowej, lecz również zgodnie z zasadami cywilnego postępowania rozpoznawczego, dokonując

oceny zasadności zgłoszonych żądań na podstawie własnych ustaleń faktycznych i prawnych, tym bardziej, że sądom pracy i ubezpieczeń społecznych na mocy art. 473 § 1 k.p.c. przysługują szersze niż organom rentowym kompetencje w zakresie postępowania dowodowego. Sądy ubezpieczeń społecznych nie tylko są uprawnione, ale mają obowiązek zweryfikowania wszystkich przesłanek obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom społecznym, a nie tylko podstaw wskazanych w decyzji organu rentowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2009 r., II UK 138/09, OSNP 2011 nr 13 - 14, poz. 192; uzasadnienie do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2014 r., I UZP 4/13, OSNP 2014 nr 8, poz. 117 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II UK 151/09, LEX nr 1615592). Powyższe oznacza, że odpada wskazana przez skarżącego podstawa przyjęcia skargi do rozpoznania określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., ze względu na naruszenie art. 321 §1 k.p.c. w związku z art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c., jako że Sądy orzekające w niniejszej sprawie miały nie tylko kompetencję, ale wręcz obowiązek dokonania oceny prawnej umów zlecenia zawartych przez zainteresowaną A.P. ze Spółką S. II, jako ewentualnego tytułu podlegania przez zainteresowaną obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w świetle art. 9 ust. 2 ustawy S.owej. Skoro przedmiotem decyzji organu rentowego było rozstrzygnięcie, czy zainteresowana podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umów zleceń u skarżącego płatnika składek, to organ rentowy musiał zbadać (i zbadał, oceniając je za nieważne), czy umowy zlecenia zawarte ze Spółką S. II, mogą stanowić ewentualny „zbiegowy” tytuł podlegania tym ubezpieczeniom w świetle art. 9 ust. 2 ustawy S.owej, bowiem okoliczność ta była *implicite* zawarta w decyzji organu rentowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2019 r., I UK 110/18, LEX nr 2655519, wydany w sprawie ze skargi kasacyjnej tego samego płatnika składek).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.